

А. В. ДЕМ'ЯНЮК

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА СУБНАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Досліджено теоретичні засади забезпечення прозорості бюджетного процесу. Проаналізовано вітчизняні реалії прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні. Визначено перспективи забезпечення прозорості бюджетного процесу.

Исследованы теоретические основы обеспечения прозрачности бюджетного процесса. Проанализированы отечественные реалии прозрачности бюджетного процесса на субнациональном уровне. Определены перспективы обеспечения прозрачности бюджетного процесса.

Theoretical principles of transparency of the budget process are investigated. The domestic realities of the transparency of the budget process at the sub-national level are analyzed. The prospects of ensuring transparency of the budget process are defined.

Ключові слова: бюджетний процес, субнаціональний рівень, прозорість, публічність, демократія, громадянське суспільство, громадські організації та об'єднання.

Розвиток місцевого самоврядування є пріоритетним напрямом реалізації державної політики України, важливості набуває забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні в контексті зміцнення демократичних і соціально-економічних засад місцевих бюджетів.

Основним завданням бюджетної політики на субнаціональному рівні повинно стати перетворення бюджету в надбання громадян відповідних підвідомчих територій. З цією метою необхідно змінити ідеологію бюджетного процесу, націливши його на виконання визначених завдань і отримання конкретного результату шляхом ефективного використання бюджетних ресурсів.

Питанням функціонування бюджету присвячено праці таких вчених, як В. Андрущенко, О. Василик, В. Дем'янишин, М. Карлін, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, О. Сунцова, В. Федосов, С. Юрій та інші. Однак, подальшого дослідження потребують питання щодо забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та вітчизняних реалій прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні, виявлення позитивних та негативних тенденцій щодо перспектив її реалізації в сучасних умовах.

Забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні є обов'язковою умовою демократії. Бюджетна прозорість дає громадянам змогу відчувати себе повноправними споживачами максимального рівня суспільних благ в обмін за сплачені податкові платежі. Завдяки бюджетній прозорості зацікавлені сторони місцевого рівня можуть бути впевнені в тому, що державними коштами розпоряджаються належним чином.

Найбільш традиційною сферою уваги щодо забезпечення прозорості бюджетного процесу є залучення громадянського суспільства до процесів планування та виконання місцевих бюджетів. За бюджетним процесом на субнаціональному рівні можуть здійснювати спостереження наступні групи:

- організації виборних політиків (комітети, фракції та ін.);
- офіційні органи аудиту, такі як національні або регіональні рахункові палати;
- інспектори з питань тих або інших державних послуг, наприклад, інспектори шкіл;
- неурядові організації, які мають справу з державним управлінням;
- неурядові організації, що займаються вивченням питань доцільності ефективності витрат на окремі галузі послуг місцевих органів влади;
- професійні об'єднання, пов'язані з місцевим самоврядуванням;
- користувачі послуг на місцевому рівні;
- конкуренти організацій, що надають державні послуги, наприклад, альтернативні постачальники послуг [1, с. 2].

Здатність цих спостерігачів оцінювати планування і виконання місцевих бюджетів

залежить від спроможності враховувати ними такі моменти, як деталізовані дані згідно з бюджетною класифікацією; доступність бюджетних даних і даних за показниками надання послуг; правила здійснення бюджетних процедур; стандарти результатів надання послуг і норми витрат, які використовують як основу для оцінки ефективності; регулярні та легко доступні для виборних посадових осіб і широкої громадськості системи звітності бюджетних показників; норми, що регулюють конфлікти інтересів (кодекси етичної поведінки), які унеможливають шахрайство або особисті переваги виборних посадовців і державних службовців.

Відсутність налагоджених механізмів усесторонньої взаємодії громадян підвідомчої території з органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади заважає громадянам у повній мірі використовувати належні їм права, зокрема на:

- здійснення влади безпосередньо (окрім виборів) – ст. 5 Конституції України;
- безпосереднє здійснення місцевого самоврядування та вирішення питань місцевого самоврядування територіальною громадою – ст. 140, 143 Конституції України;
- здійснення контролю за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування – ст. 75 Закону України «Про місцеве самоврядування».

Відповідно до положень Бюджетного кодексу України органи місцевого самоврядування отримали можливість здійснювати більш самостійну бюджетну політику згідно з принципами публічності та прозорості бюджетної системи України. Проте, проголошені принципи не завжди реалізуються на практиці, що породжує негативні тенденції на всіх стадіях бюджетного процесу. Проблема взаємодії в процесі прийняття бюджетних рішень є новою і для органів влади, і для членів територіальних громад. Основною причиною кризового стану взаємодії між місцевими органами влади та членами громади є глибока прірва між не реформованою бюрократичною та новою демократичною системами. Бюрократична система правління не може ні виробляти, ні реалізовувати ефективні бюджетні рішення демократично, оскільки дозволяє собі не зважати на думку громади. В свою чергу, громада не є достатньо інформованою щодо своїх можливостей.

Забезпечення прозорості процесу формування та виконання місцевих бюджетів передбачено у Концепції реформування місцевих бюджетів, що схвалена Кабінетом Міністрів України від 23 травня 2007 року. Концепція спрямована на проведення у період спочатку до 2011 року, а потім продовжено до 2014 року реформи у сфері місцевих бюджетів відповідно до забезпечення стійкої дохідної бази місцевих бюджетів, підвищення ступеня їх фінансової незалежності, підвищення результативності, ефективності та прозорості використання бюджетних коштів, ефективнішого вирішення питань соціально-економічного розвитку територій. Забезпечення прозорості процесу планування та виконання місцевих бюджетів передбачає:

- надання прозорої інформації про порядок складання бюджетів всіх рівнів, фінансовий стан органів місцевого самоврядування, підготовленої на основі методики збору, обробки та надання інформації;
- визначення порядку збору та узагальнення інформації, яка характеризує стан і якість управління коштами місцевих бюджетів;
- удосконалення інформаційно-статистичної бази соціально-економічних показників розвитку регіонів;
- запровадження публічного обговорення щорічних звітів про виконання місцевих бюджетів органами місцевого самоврядування;
- запровадження міжнародних стандартів фінансової і статистичної звітності для проведення незалежної фінансової експертизи та зовнішнього аудиту на місцевому рівні [5].

Основні заходи з реформування реалізуються шляхом удосконалення діючого податкового і бюджетного законодавства та розроблення нових нормативно-правових актів з урахуванням положень Концепції реформування місцевих бюджетів.

Місцева демократія в Україні, що першочергово мала б забезпечувати прозорість бюджетного процесу на субнаціональному рівні, потребує значних не тільки теоретичних,

але й практичних звершень у даній площині питань. Резолюція Всеукраїнських зборів муніципальної громадськості «Стан та перспективи розвитку місцевої демократії в Україні» визначає необхідність зміцнення місцевої демократії через ефективну взаємодію територіальних громад, інституцій громадянського суспільства, місцевої влади та передбачає:

- демократизацію державної влади на засадах децентралізації державного управління, деконцентрації, дерегуляції, субсидіарності, фінансової децентралізації, забезпечення повсюдності місцевого самоврядування;
- розвиток інститутів громадянського суспільства через партнерські відносини з місцевою владою;
- здійснення адміністративної та адміністративно-територіальної реформ;
- створення на первинному рівні адміністративно-територіального устрою держави системи самоврядних, дієздатних, економічно спроможних територіальних громад;
- забезпечення повноцінного місцевого самоврядування на районному та обласному рівнях [12].

Дана резолюція керується положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування; Плану дій щодо забезпечення доброго місцевого і регіонального управління, прийнятого на 14-й Конференції європейських міністрів, відповідальних за питання місцевого самоврядування (Будапешт, 2005 рік); Стратегії інноваційного та доброго управління на місцевому рівні, ухваленої Резолюцією 239 (2007 рік) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи та посиляючись на Рекомендацію 182 (2005 рік) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи щодо участі населення у місцевих справах та виборах і Декларацію 15-ї Конференції європейських міністрів, відповідальних за питання місцевого самоврядування (Валенсія, 2007 рік).

Відповідно до Резолюції Всеукраїнських зборів муніципальної громадськості визначено основні кроки зміцнення та розвитку місцевої демократії та послідовність концептуального, нормативно-правового супроводження процесу зміцнення місцевої демократії, трансформації місцевої влади.

Лімська декларація, прийнята в Лімі, Перу, 7–11 вересня 1997 року на VIII Міжнародній конференції з боротьби з корупцією, визначила, що всі уряди мають діяти прозоро та бути підзвітними на всіх рівнях, причому громадськість повинна мати максимально широкий доступ до інформації. Відповідно до Декларації, державні рахунки мають бути відкритими для публічного перегляду. Роль громадянського суспільства визначається найбільш важливою на національному та місцевих рівнях, де участь має заохочуватися забезпеченням прямого доступу інформації до тих, хто приймає рішення та проводить публічні слухання у важливих справах [7].

Велика увага приділяється демократичному управлінню та місцевому розвитку в Програмі розвитку ООН в Україні (2006–2010 роки), котра була схвалена 28 січня 2005 року за взаємної згоди Уряду України та Програми розвитку ООН та заміняє Рамковий документ Програми розвитку ООН зі співпраці з Україною на 2001–2005 роки. Відповідно до Програми розвитку ООН в Україні буде встановлено партнерські зв'язки між організаціями місцевих громад, приватним сектором і місцевими органами влади та розбудовано спроможність спільного планування та управління місцевим розвитком. Досвід, здобутий на місцях, використовуватиметься в обговореннях рішень щодо стратегічної політики та під час впровадження реформ, спрямованих на децентралізацію. Співпрацюючи з національними партнерами, передбачається підвищення прозорості бюджетних видатків (у тому числі через впровадження механізмів громадського контролю на субнаціональному рівні) [9].

Згідно з міжнародними стандартами бюджетної прозорості, країни, які застосовують у своїй бюджетній практиці принцип прозорості, повинні видавати наступні ключові документи:

- бюджетну резолюцію;
- проект бюджету;

- щомісячні та щоквартальні звіти щодо бюджету;
- піврічний перегляд бюджету;
- річний звіт виконання бюджету;
- аудиторський висновок.

З вище перелічених документів в Україні оприлюднюються тільки проекти державного бюджету (в офіційних урядових виданнях) і бюджетні резолюції (в парламентських виданнях). Ні урядові, ні парламентські газети, журнали і збірники не можна віднести до широко доступних засобів масової інформації; більшість з них не розповсюджується через роздрібний продаж, тобто можна вважати, що такі видання є недоступними для більшості громадян країни. Що стосується звітів про виконання бюджету, то окремі укрупнені показники цих звітів можна також знайти в публікаціях в офіційних виданнях. Проте, як правило, така інформація не є вичерпною, крім того, акцент звичайно робиться на позитивних досягненнях, а не на невирішених проблемах з визначенням конкретних відповідальних за це осіб. Отже, можна вважати, що забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні перебуває на початковому етапі запровадження і потребує подальшого розвитку [6, с. 19].

З метою дослідження забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні в Україні стосовно практичних заходів реалізації, доцільно розглянути окремі проекти, що сприяли здійсненню заходів в контексті даного питання та мали певні результати досягнення щодо прозорості формування та виконання місцевих бюджетів України.

Варто відмітити, що в Україні з 2002 по 2007 роки успішно здійснювалась програма «Демократизація України: програма малих проектів», яку виконував Комітет виборців України спільно з Українським незалежним центром перспективних досліджень та Британською Радою в Україні за фінансової підтримки Міністерства у справах міжнародного розвитку Великої Британії. Програма працювала у Львівській та Донецькій областях з громадами міст Артемівська, Бродів, Вугледара, Дрогобича, Єнакієвого, Самбора, Соколя, Тереза, Червоногруда та селища Тельманового. Серед основних досягнень Програми можна відзначити наступні:

- активізація та розвиток громадських ініціатив;
- розширення можливостей громадськості впливати на вирішення місцевих проблем (через впровадження практики проведення громадських слухань та громадських обговорень; діяльність дорадчих структур; прийняття місцевих нормативних документів, що забезпечують механізм місцевої демократії; суспільні угоди між неурядовими організаціями та місцевою владою тощо);
- розвиток партнерства у громадах між неурядовими організаціями; між неурядовими організаціями, місцевою владою та бізнесом; між неурядовими організаціями та місцевими засобами масової інформації;
- посилення спроможності неурядових організацій у малих містах;
- запровадження нових механізмів діяльності та інноваційних практик – діяльність коаліцій неурядових організацій, конкурси соціальних проектів групи взаємодопомоги, соціальні підприємства, фонди розвитку громад [2].

З метою передачі досвіду громад програми «Демократизація України», Комітетом виборців України ініційовано проект «Демократизація України: зміцнення ролі громадськості у наданні державних послуг». Проект покликаний поширити отримані знання та досвід 16 громадам з 4 областей України – Рівненської, Харківської, Херсонської та Черкаської.

Вагомий внесок у дослідження, присвячене діяльності з підвищення участі громадян у процесі формування місцевих бюджетів в Україні з метою надання практичних рекомендацій для збільшення масштабів залучення громадян до бюджетних процесів, здійснено за допомогою Проекту «Голос громадськості», що створений на основі Проекту Світового банку, компанії ПАДКО та Міжнародного центру перспективних досліджень за фінансової

підтримки Канадського агентства міжнародного розвитку. Протягом 2004–2008 років діяльності Проекту в 6 містах України (Алчевськ, Коломия, Комсомольськ, Луцьк, Макіївка, Чернігів) було здійснено чимало. Зокрема впровадження опитування громадян методом звітних карток, підтримка розвитку сектору недержавних організацій, розвиток конкуренції в управлінні житловим фондом та сприяння розвитку об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, впровадження систем управління якістю за стандартами ISO в органах місцевого самоврядування, а також покращення надання соціальних послуг [10].

В результаті досліджень Проекту «Голос громадськості» зроблено висновки, що участь громадян у бюджетному процесі значною мірою залежить від здатності громадянського суспільства на місцях долучатися до процесів управління, а також від бажання місцевих органів влади оприлюднювати бюджети для громадськості та їх здатності керувати процесом участі. Успіх залучення громадянського суспільства до бюджетного процесу на субнаціональному рівні також визначається такими факторами, як наявність бюджетних коштів, які можна витратити на розсуд місцевої громади, ступінь інституалізації механізмів участі та якість участі, яку вони можуть забезпечити. Підвищення участі громадськості в процедурах складання місцевих бюджетів та надання послуг визначає численні переваги та створює взаємовигідні можливості для місцевої влади, громадянського суспільства та підприємницьких структур. За умов дефіциту ресурсів це може сприяти вдосконаленню інвестиційної політики, пошуку моделей більш ефективного використання обмежених ресурсів, залученню зовнішніх ресурсів та мобілізації ресурсів, наявних у місцевих громадах.

З метою підвищення рівня прозорості, ефективності та звітності в контексті планування та виконання місцевих бюджетів України, протягом 2005–2008 років діяв Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», котрий фінансувався Агентством США з міжнародного розвитку і здійснювався компанією «RTI International». Реалізація мети Проекту забезпечувалась шляхом покращення управління місцевими бюджетами у щонайменше 140 містах України та зміцнення автономії місцевих бюджетів через надання цілеспрямованої законотворчої допомоги Верховній Раді України. Для досягнення визначених результатів було розроблено навчальні матеріали, проведено навчання і надано технічну допомогу близько 140 органам місцевого самоврядування для покращення знань місцевих посадовців у галузі бюджетування та управління фінансами, що дозволяло їм формувати і виконувати місцеві бюджети згідно з програмно-цільовим методом, здійснювати багаторічне планування капітальних інвестицій, проводити докладне прогнозування доходів і видатків місцевого бюджету, здійснювати систематичний аналіз і оцінку ефективності витрачання коштів місцевих бюджетів, а також забезпечувати більшу прозорість бюджету і сприяло залученню громадян до бюджетного процесу на місцевому рівні. Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні» проводив широку інформаційно-просвітницьку кампанію для громадськості з тим, щоб забезпечити участь українських громадян у підготовці та виконанні місцевих бюджетів України [11].

Сприяння прозорості бюджетного процесу є головною місією Всеукраїнської громадської неприбуткової організації «Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень», яка була створена в червні 2007 року групою провідних українських експертів, що мають багаторічний досвід роботи у фінансовій сфері. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень працює в рамках гранту, наданого Проектом «Реформа місцевих бюджетів в Україні» за фінансування Агентства США з міжнародного розвитку. Пріоритетними напрямками роботи інституту визначено сприяння прозорості бюджетного процесу та протидії корупційних тенденцій через запровадження передових методів бюджетування та стратегічного планування на центральному та місцевому рівнях; покращення доступу громадськості до інформації; підвищення впливу громадськості на фіскальні та економічні процеси в країні через поширення інформації та запровадження освітніх програм. Важливо відмітити, що спеціалісти Інституту бюджету та соціально-економічного розвитку проводять тренінги з питань використання програмного забезпечення «Бюджетний процес» для фахівців фінансових управлінь міст. Програма «Бюджетний

процес» автоматизує роботу спеціалістів фінансових управлінь та головних розпорядників бюджетних коштів на всіх етапах бюджетного процесу. Це програмне забезпечення дозволяє підвищити аналітичні можливості фінансових установ та своєчасно отримати точну і корисну інформацію для прийняття виважених управлінських рішень, тобто складає єдину інформаційну систему управління бюджетом, якою одночасно можуть користуватися всі учасники бюджетного процесу [3].

Відповідно до програми реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава» однією з проблем стабілізації бюджетної сфери є непрозорість бюджетного процесу. Сучасна вітчизняна практика не відповідає вимогам прозорості, оскільки, незважаючи на існуюче законодавство щодо участі громадян у бюджетному процесі, в реальності роль громадськості у прийнятті рішень обмежена. Фактором сприяння прозорості бюджетного процесу повинна стати Концепція Державної цільової програми створення та розвитку інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет», остаточна реалізація котрої повинна відбутися до 2013 року. Передбачається, що виконання даної Концепції дасть змогу перейти на якісно новий рівень відповідальності державних органів влади в частині управління державними фінансами, створити інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і виробити технологічні рішення для сприяння громадському обговоренню та формуванню прозорого бюджету [4].

Принципи ефективного залучення організацій громадянського суспільства до бюджетного процесу на місцевому рівні базуються на тому, що участь представників громадянського суспільства у прийнятті бюджетних рішень надає йому легітимності. Однак, ставлення громадян сьогодні до окремих організацій громадянського суспільства та цього сектору, в цілому, показує, що необхідного рівня легітимності не досягнуто. У цьому секторі необхідні рішучі зміни, щоб отримати довіру громадськості і, таким чином, досягти відповідного рівня легітимності для ефективного участі у бюджетному процесі з метою забезпечення його прозорості.

Дослідження практичних аспектів залучення громадян до процесу прийняття рішень із формування місцевих бюджетів дозволяє визначити певні вигоди місцевих органів влади стосовно прийняття бюджетних рішень:

- створення засад для політичної підтримки в суспільстві;
- розподіл відповідальності за прийняття рішень (особливо, що стосуються непопулярних реформ) та одержання громадської підтримки при їх втіленні в життя;
- покращення розуміння громадськістю існуючих бюджетних обмежень для органів влади та підвищення рівня довіри до місцевої влади;
- знаходження нетрадиційних шляхів для вирішення проблем, а також економічно ефективних шляхів надання послуг.

Участь громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні сприяє появі активної громадянської позиції, підвищує прозорість та зменшує корупцію.

Варто зазначити, що залучення громадськості до бюджетного процесу також може мати низку потенційних ризиків:

- розмивання легітимності існуючих виборних інститутів на користь менш підзвітних громадських організацій;
- монополізація процесів участі місцевими елітами або найкраще організованими групами населення, що відстоюють власні інтереси;
- завищення очікувань громадян в умовах обмеженості ресурсів або недостатньої свободи дій місцевих органів влади у питаннях прийняття рішень з бюджетних питань [10].

Сучасний стан демократичних засад розвитку в Україні є сприятливим для діяльності громадянського суспільства в контексті забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні. Однак, демократичне середовище є тільки частиною вирішення проблем стосовно більш ефективної участі громадськості у бюджетному процесі. На жаль, в Україні не існує глибоких традицій участі громадськості в бюджетному процесі на місцевому рівні. Одночасно це сталося через обмеження ролі та повноважень місцевих

органів влади у формуванні місцевих бюджетів. За таких обставин розбудова громадянського суспільства та децентралізація у сфері прийняття бюджетних рішень залишається нагальною потребою для України. Багато в структурі місцевої влади має бути спрямовано на нейтралізацію бюрократичної інерції, яка часто заважає залученню громадянського суспільства та виконанню нових рішень, прийнятих організаціями громадянського суспільства та керівництвом.

Вітчизняні реалії забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні констатують, що інформація про місцеві бюджети є ніби-то власністю конкретного чиновника і вимога її «надати» порушує не права платника податків, а непорушні права чиновника, у якого ця інформація вимагається [8, с. 44].

Результати досліджень участі громадськості у бюджетному процесі на субнаціональному рівні визначають наступні перешкоди, що виникають між громадськими організаціями та державою – це такі, як недосконалість правових механізмів для громадського контролю над владою, низький рівень інформування громадськості щодо основних рішень влади, відсутність бажання у певних органів місцевої влади активно співпрацювати з громадськістю та бездіяльність широкої громадськості у цьому питанні.

Оскільки Україна розвивається у напрямку децентралізації прийняття бюджетних рішень, необхідно звернути увагу на ефективний громадський менеджмент для досягнення на субнаціональному рівні практики демократичного прийняття бюджетних рішень. Залучення громадянського суспільства сприяє демократичному врядуванню у декілька способів. Через забезпечення більш відкритого і прозорого бюджетного процесу та кращу поінформованість тих її представників, які уповноважені приймати бюджетні рішення, збільшується легітимність та компетентність місцевої влади. Зростає рівень обізнаності та поінформованості громадян про те, якими мають бути повноваження місцевих органів влади та яким чином вони мають виконуватися, породжуючи тим самим, зміни у їхніх правах та обов'язках. Таким чином, стає можливим забезпечення прозорості бюджетного процесу на субнаціональному рівні в контексті демократичного прийняття бюджетних рішень.

Залучення громадськості до процедур бюджетного процесу є надзвичайно важливим напрямом забезпечення прозорості бюджетного процесу на місцевому рівні. Проте, варто відзначити, що важливим є не тільки залучення громадськості, але й застосування способів їх втручання у прийняття бюджетних рішень, до яких можна віднести наступні:

- особиста участь громадян, в основному через громадські слухання й представлення інтересів користувачів послуг;
- розкриття фактів порушення бюджетної дисципліни і громадський тиск через засоби масової інформації, публікації результатів опитувань громадської думки.

Подальший розвиток громадської участі у бюджетному процесі в Україні вимагає глибинної розбудови інституційних можливостей як по вертикалі між різними рівнями управління (розмежування повноважень органів державної і місцевої влади в сфері бюджетної компетенції), так і по горизонталі серед різних учасників на місцевому рівні (законодавчої та виконавчої влади, громадських організацій, об'єднань громадян, засобів масової інформації тощо).

Впровадження удосконаленої доступної для громадськості інформаційно-статистичної бази показників місцевих бюджетів України, поширення практики залучення громадянського суспільства до процедур бюджетного процесу на субнаціональному рівні, а також децентралізація прийняття бюджетних рішень є необхідними складовими подальшого забезпечення прозорості бюджетного процесу в контексті удосконалення формування місцевих бюджетів України.

Список використаних джерел

1. Бюджетна прозорість – запорука ефективного управління // Вісник центру. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень. – 2007. – 29 січня. – С. 2–4.

2. Звіт про діяльність всеукраїнської організації «Комітет виборців України» у 2007 році. – К., 2008. – 7 с.
3. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень : інформаційний буклет. – К., 2008. – 12 с.
4. Концепція Державної цільової програми створення та розвитку інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – 24.01.2011. – Режим доступу : http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article/info_boxes?art_id=283476&cat_id=283464&search_param=%E1%FE%E4%E6%E5%F2%E0&searchPublishing=1
5. Про схвалення концепції реформування місцевих бюджетів [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України № 308-р від 23 травня 2007 року. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/308-2007-%D1%80>
6. Кириленко О.П. Децентралізація бюджетної системи України в умовах формування відкритого суспільства / О.П. Кириленко // Становлення доктрини фінансової системи України : [монографія / за ред. С.І. Юрія, О.М. Десятнюк]. – Тернопіль : Економічна думка, 2008. – С. 11–20.
7. Лімська декларація, прийнята на VIII Міжнародній конференції з боротьби з корупцією, Ліма, Перу, 7–11 вересня 1997 року // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію / [упоряд. М.І. Камлик та ін.]. – К. : Школяр, 1999. – С. 124–130.
8. Малиняк Б. Аналітичний звіт за результатами проекту «Громадський моніторинг відкритості органів місцевої влади Тернопільської області в сфері місцевих бюджетів» / Б. Малиняк, В. Ханас. – Тернопіль : Лібра Terra, 2010. – 100 с.
9. План дій програми ПРООН в Україні (2006–2010). – К., 2005. – 31 с.
10. Проект «Голос громадськості» : аналітичний звіт № 3. Участь громадськості у формуванні бюджетів в Україні: поточна практика та рекомендації щодо її розширення. – К., 2006. – 72 с.
11. Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mbr-ukr.org/>
12. Резолюція Всеукраїнських зборів муніципальної громадськості «Стан та перспективи розвитку місцевої демократії в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.municipal.gov.ua/data/loads/rezoluzia_2.11.doc

УДК 339.5: 658.0:336

К. Ю. КВАТЕРНЮК

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Визначено теоретичні положення фінансового механізму підприємств. Запропоноване авторське трактування механізму фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Визначено складові елементи структури механізму фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Определены теоретические положения финансового механизма предприятий. Предложена авторская трактовка механизма финансового обеспечения внешнеэкономической деятельности предприятий. Определены составные элементы структуры механизма финансового обеспечения внешнеэкономической деятельности.

Theoretical position of the financial mechanism of enterprises. The proposed interpretation of copyright mechanisms for financing the foreign trade enterprises. The composition of elements of the structure of the mechanism of financial support of foreign economic activity.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, фінансові інструменти, методи та важелі, механізм фінансового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка проблеми. Сучасна світова фінансова криза виявила структурні вади в розвитку економік більшості країн світу та визначила центральну проблему економічного розвитку – диспропорції фінансового забезпечення і регулювання. В сучасних умовах